

Advies over de methodiek om het leefgebied van de grauwe kiekendief te bepalen

Nummer:	INBO.A.3049
Datum advisering:	23 juni 2014
Auteurs:	Anny Anselin, Remar Erens, Robin Geulinckx
Contact:	Marijke Thoonen (marijke.thoonen@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	ANB-INBO-BEL-2013-95
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos Centrale dienst T.a.v. Jos Rutten Koning Albert II-laan 20 bus 8 1000 Brussel jos.rutten@lne.vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Thomas Defoort (thomas.defoort@lne.vlaanderen.be) Lily Gora (lily.gora@lne.vlaanderen.be) Carl De Schepper (carl.deschepper@lne.vlaanderen.be)

AANLEIDING

In het S-IHD rapport van het vogelrichtlijngebied Peer worden doelen gesteld voor grauwe kiekendief. Deze doelen vertalen zich naar leefgebieden voor de soort.

VRAAGSTELLING

1. Welke landgebruiken, vertaald naar BWK-eenheden, komen in aanmerking als leefgebied voor de grauwe kiekendief?
2. Op welke afstand moeten de landgebruiken gelegen zijn ten opzichte van de opgaande vegetaties (bossen, KLE's) om als geschikt foerageergebied te kunnen dienen?
3. Welke voedselrijke randzones komen in aanmerking en moet er een minimum breedte en oppervlakte zijn? Moeten die meerjarig zijn? Kan een bepaald percentage van de eenjarige braak meegeteld worden?
4. Welke erosiebestrijdende maatregelen/beheersovereenkomsten komen in aanmerking als foerageergebied?
5. Welke wegbermen komen in aanmerking als foerageergebied?
6. Welke KLE's met opgaande begroeiing komen in aanmerking als foerageergebied?

TOELICHTING

1. Algemene toelichting

In het INBO advies van Ameeuw et al. (2008) wordt gesteld dat de LSVI (Lokale Staat Van Instandhouding) voor grauwe kiekendief slechts gunstig is wanneer er voor een cluster van 3 broedparen, minstens 7500 ha open landbouwgebied is met 5 - 10% voedselrijke randzones (bvb. duo en trioranden), bermen, braakpercelen ed. In de verdere uitleg wordt dit in de omschrijving van het leefgebied aangevuld met "meerjarige braakpercelen, ruigtes, drogere, grazige of verwaarloosde graslanden". Dit wordt vertaald in de BWK-eenheden b, hp, hpr, hr, hx en ku.

Nu stelt zich naar aanleiding van het S-IHD-rapport SBZ-V Peer onder andere de vraag welke vegetaties op terrein onder de oppervlakte van die 5% voedselrijke randzones, bermen en braakpercelen vallen. Of met andere woorden welke methodiek moet gevolgd worden om die 5% voedselrijke "vegetaties" te inventariseren, of welke vegetaties zijn geschikt om tot die 5% gerekend te kunnen worden?

Deze 5% regel is bedoeld voor kerngebieden voor akkervogels waar minstens 5% van het open akkerbouwgebied voorzien moet zijn van akkervogelvriendelijke infrastructuur bestaande uit vaste lineaire natuurwaarden en vlakvormige maatregelen, zowel vaste (akkerreservaten, permanente BO's, struweelbosjes, ruigten) als roterende (teelten, grasstroken voor akkervogels). Afhankelijk van de gebiedssituatie van betrokken akkerbouwgebied moet er gestreefd naar een dekking van 5 à 10% akkervogelvriendelijke inrichting.

Akkerbouwgebieden in West-Europa die actueel als kerngebied voor akkervogels afgebakend kunnen worden zijn de grote akkercomplexen op vruchtbare klei en leemgronden.

In Vlaanderen zijn dit dus de polders (vnl. Westkust) en de leemplateaus (Haspengouw en Brabants leemplateau). Zogenaamde 'tweederangs' kerngebieden situeren zich in de overgangsgebieden van bovenvermelde regio's naar de zandleemregio.

In het geval van SBZ-V Peer gaat het om weidevogelgebied grenzend aan open heideterrein. Hier kan deze 5% regel niet gebruikt worden. De reden waarom dit gebied als leefgebied voor IHD kiekendief geselecteerd werd is omdat dit gebied binnen de zandige Kempische regio als laatste broedgebied resteerde dankzij de rijkdom aan voedsel hetgeen anders is dan de situatie in akkerbouwgebied. Daar zijn muizen de belangrijkste voedselbron gevolgd door akkervogels. In Peer gaat/ging het om kuikens van grondbroeders (weide- en voormalige heidevogels als Grutto, Kievit en Wulp) en mogelijks ook konijnen in een naar huidige Kempische normen uitgestrekt open heide en landbouwlandschap. In muizenarme jaren zijn deze gebieden een belangrijk refugium; dit blijkt o.a. uit het feit dat het gebied nog steeds bezocht wordt door trekkende en rondzwervende overzomerende (dus niet broedende) Grauwe kiekendieven.

De geschiktheid van habitat voor de soort gaat hier dus grotendeels samen met IHD Grutto's in landbouwgebied en IHD Grauwe klauwier in contactgebied heide met weidevogelgebied. Het afgebakende akkervogelgebied in 2008 is geselecteerd voor Geelgors en binnen de zone kunnen bepaalde akkervogelmaatregelen bijdragen tot de aantrekkelijkheid van het leefgebied van grauwe kiekendief. De kernzone die optimaal ingericht moet worden, is gelegen in de zone van het weidevogelgebied (in functie

van voedsel = broedsucces grondbroeders en knaagdieren in permanent soortenrijk hooiland) dichtst bij de heide (broedplaats).

1.1 Welke landgebruiken, vertaald naar BWK-eenheden, komen in aanmerking als leefgebied voor de grauwe kiekendief?

Aangezien het hier gaat over weidevogelgebied komen de volgende halfnatuurlijke graslanden in aanmerking: hu, hc, hj, hp*, hpr*.

Zeker op zandgronden zijn soortenarme graslanden en grasakkers niet interessant als foerageergebied voor de grauwe kiekendief. De BWK-eenheden hp, hpr, hr en hx kunnen niet gerekend worden tot de 5% droge, grazige of verwaarloosde graslanden. Intensieve soortenarme graasweiden herbergen zeer weinig knaagdieren in vergelijking met hooiland; permanent soortenrijk hooiland is best geschikt voor stapelvoedsel. Dit zowel voor het broedsucces van grondbroeders (hoenderachtigen en weidevogels in Peer) als vooral voor de hoeveelheid en soortenrijkdom aan knaagdieren!

1.2 Op welke afstand moeten de landgebruiken gelegen zijn ten opzichte van de opgaande vegetaties (bossen, KLE's) om als geschikt foerageergebied te kunnen dienen?

Hierover bestaat weinig concrete informatie, maar dit zal allicht gelinkt zijn aan gebieden die in aanmerking komen als broedgebied voor Grutto en Grauwe Klauwier als hierover gejaagd wordt. Optimalisatie van omvorming van opgaand naaldbos naar open struweel en heide in overgangsgebied landbouw/heide kan de openheid verhogen.

1.3 Welke voedselrijke randzones komen in aanmerking en moet er een minimum breedte en oppervlakte zijn? Moeten die meerjarig zijn? Kan een bepaald percentage van de eenjarige braak meegeteld worden?

Een aanbeveling hier is inzetten op herstel van weidevogelbeheer met een uitmijningsbeheer met graangewassen en braak van stoppelveld dat als overgangsmaatregel gebruikt kan worden voor omvorming van grasland.

1.4 Welke erosiebestrijdende maatregelen/beheersovereenkomsten komen in aanmerking als foerageergebied?

- De aanleg en onderhoud van grasbufferstroken en grasgangen kan in beperkte mate meetellen indien ze gelegen zijn in open gebied grenzend aan akkervogelvriendelijke infrastructuur.
- De aanleg en onderhoud van een aarden dam met erosiepoel kan niet meetellen.
- Perceelrandenbeheer natuur kan in beperkte mate meetellen indien gelegen in open gebied grenzend aan akkervogelvriendelijke infrastructuur.
- Perceelrandenbeheer milieu kan in zeer beperkte mate meetellen indien gelegen in open gebied en grenzend aan akkervogelvriendelijke infrastructuur.
- Akkervogels-gemengde stroken en akkervogels faunaranden kan meetellen maar enkel binnen akkerbouwgebied.
- Akkervogels-leeuwerikvlakjes telt niet mee.
- Hamsterbeheer is niet relevant voor het gebied van Peer maar kan algemeen wel meetellen binnen akkerbouwgebied.
- De agro-milieumaatregel vlinderbloemige gewassen kan niet meetellen als geschikt foerageergebied. Deze is bedoeld voor akkerbouwgebied binnen kerngebied akkervogels.

1.5 Welke wegbermen komen in aanmerking als foerageergebied?

Wegbermen zijn in het algemeen minder geschikt omdat ze een ecologische val vormen. Extensief beheerde (bv. gefaseerd gemaaid met ruigtestrook in de winter) soortenrijke permanente hooilanden herbergen het meeste knaagdieren, en als de bermen op die manier beheerd worden kunnen ze in aanmerking komen.

De minimumbreedte is afhankelijk van de voedselrijkdom maar hoe breder hoe beter, en grenzend aan een waterloop is een meerwaarde door de verhoogde diversiteit van stapelvoedsel. Dit is in drogere gebieden in leemplateau's tijdens het broedseizoen aangezien er in die gebieden niet permanent water ter beschikking is gedurende droogteperiodes in het zomerhalfjaar.

Opgaande begroeiing in de bermen kan meetellen indien er geen hoge bomen op staan, verspreide struwelen vormen geen probleem.

1.6 Welke KLE's met opgaande begroeiing komen in aanmerking als foerageergebied?

Volgende KLE's kunnen meegeteld worden: kh(sp), kh(sg).

CONCLUSIES

1. De volgende halfnatuurlijke graslanden, vertaald in BWK-eenheden komen in aanmerking: hu, hc, hj, hp*, hpr* in het SBZ-V Peer.
2. Hierover bestaat weinig concrete informatie, maar dit zal allicht gelinkt zijn aan gebieden die in aanmerking komen als broedgebied voor Grutto en Grauwe Klauwier als hierover gejaagd wordt.
3. Een aanbeveling hier is inzetten op herstel van weidevogelbeheer met een uitmijningsbeheer met graangewassen en braak van stoppelveld dat als overgangsmaatregel gebruikt kan worden voor omvorming van grasland.
4. Akkervogels-gemengde stroken en akkervogels faunaranden kunnen meetellen, maar enkel binnen akkerbouwgebied.

De aanleg en onderhoud van grasbufferstroken en grasgangen en perceelrandenbeheer natuur kunnen in beperkte mate meetellen, indien ze gelegen zijn in open gebied grenzend aan akkervogelvriendelijke infrastructuur.

Perceelrandenbeheer milieu kan in zeer beperkte mate meetellen, indien gelegen in open gebied en grenzend aan akkervogelvriendelijke infrastructuur.

De aanleg en onderhoud van een aarden dam met erosiepoel, akkervogels-leeuwerikvlakjes en de agro-milieumaatregel vlinderbloemige gewassen kunnen niet meetellen.

5. Welke wegbermen komen in aanmerking als foerageergebied?
6. Wegbermen zijn in het algemeen minder geschikt omdat ze een ecologische val vormen. Extensief beheerde (bv. gefaseerd gemaaid met ruigtestrook in de winter) soortenrijke permanente hooilanden herbergen het meeste knaagdieren, en als de bermen op die manier beheerd worden kunnen ze in aanmerking komen.

REFERENTIES

Toonen, M. 2009. Advies over maatregelen voor speciale beschermingszones in of nabij herbevestigd gebied 63 van de regio Limburgse Kempen. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.A.2009.12, Brussel.

Ameeuw, G., P. Adriaens, K. Devos, D. Adriaens, A. Anselin, G. Vermeersch, G. Spanoghe. 2008. Biotopomschrijving van enkele oppervlaktebehoevende Europese Richtlijnsoorten in Vlaanderen. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.A.2008.191, Brussel.

Wiersma, P., Ottens H.J., Kuiper M., Schlaich A., Klaassen R., Vlaanderen O., Postma M., Koks B. 2013. Analyse effectiviteit van het akkervogelbeheer in de Provincie Groningen. Rapport Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief, Scheemda.